

Sygn. akt I ACa 625/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Gulczyńska /spr./
Sędziowie:	SA Karol Ratajczak SA Jacek Nowicki
Protokolant:	st. sekr. sądowy Ewa Gadomska

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **T. K.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Aresztu Śledczego w P., Dyrektorowi Zakładu Karnego w P. i Dyrektorowi Zakładu Karnego we W.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 11 kwietnia 2013 r., sygn. akt I C 828/11

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 3 i nie obciąża powoda kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa,
2. w pozostałej części apelację oddala,
3. zasądza od powoda na rzecz Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa 120 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym,
4. zasądza na rzecz adwokat A. Ł. od Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w Poznaniu 147,60 zł tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

/-/J. Nowicki /-/M. Gulczyńska /-/K. Ratajczak

IA Ca 625/13

UZASADNIENIE

Powód T. K. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa reprezentowanego przez

- Dyrektora Zakładu Karnego we W. – kwoty 20.000 zł,

- Dyrektora Zakładu Karnego w P. – kwoty 50.000 zł,

- Dyrektora Aresztu Śledczego w P. – kwoty 30.000 zł, domagając się także zasądzenia od pozwanego zwrotu kosztów procesu.

Pozwany, reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo, nie obciążając powoda kosztami sądowymi. Zasądził od powoda na rzecz Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3.600 zł i przyznał od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu na rzecz adwokat A. Ł. kwotę 4.428 zł.

Podstawą powyższego rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne.

Powód w okresie od (...) r. do (...) r. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w P.. Następnie od (...)r. do(...) r. był osadzony w Areszcie Śledczym w P., skąd został przetransportowany do Zakładu Karnego we W., gdzie przebywa do chwili obecnej.

W Zakładzie Karnym w P., w okresie, gdy powód był tam osadzony, przekroczona była norma powierzchni przypadająca na jednego skazanego. Cele, w których powód przebywał, spełniały w sposób zróżnicowany standardy socjalno-bytowe. W każdej z nich znajdował się wydzielony węzeł sanitarny, przy czym część węzłów była murowana, a część wykonana z konstrukcji stalowej wypełnionej płytą wiórową. Wentylacja w celach była grawitacyjna, w każdej z nich było otwierane okno. Powód miał możliwość zgłaszania skarg na niewłaściwe warunki związane z odbywaniem kary funkcjonariuszom penitencjarnym, jednakże podczas pobytu w tym zakładzie karnym nie uczynił tego. Powód przez 2 lub 3 dni przebywał wspólnie w jednej celi z osobą chorą na brucelozę, przenoszą przez kontakt krwi. O fakcie tym chory powiadamiał współosadzonych informując równocześnie, co należy czynić, aby nie doszło do zakażenia.

W trakcie pobytu w ZK we W. powód przebywał w pomieszczeniach, w których skazanym zapewniono wymaganą przepisami prawa powierzchnię 3 m². Cele, były wyposażone w murowany, w całości zabudowany kącik sanitarny z muszlą ustępową. W części mieszkalnej celi znajdowała się umywalka z bieżącą wodą. Wentylację zapewniała grawitacyjna wymiana powietrza, a oświetlenie oprawy wyposażone w żarówki o mocy 100 W. W celach znajdowały się łóżka koszarowe, stół, mała szafka na dwie osoby lub duża na cztery osoby, taborety dla każdego osadzonego, stolik lub półka pod telewizor, lustro, półka na przybory toaletowe, miska do prania, wiadro na śmieci, szczotka-zmiotka i szufelka, szczotka klozetowa. Osadzeni otrzymywali środki do utrzymania czystości w celi. Raz na kwartał przeprowadzano zabiegi deratyzacyjne oraz dezynsekcji. Pracownicy zakładu raz w tygodniu przeprowadzali zabiegi dezynfekcyjne urządzeń sanitarnych.

Powód nie był w trakcie pobytu w Areszcie Śledczym w P. ani w Zakładzie Karnym we W. osadzony wspólnie z osobami zakażonymi chorobami zakaźnymi.

Podczas odbywania kary w ZK we W. powód był trzykrotnie konsultowany przez lekarza okulistę, który rozpoznał u powoda oczopląs, zez zbieżny naprzemienny z przewagą oka prawego. Próba dobrania okularów zakończyła się niepowodzeniem – soczewki nie poprawiły ostrości wzroku. Lekarz stwierdził, że pogorszenie się wzroku powoda spowodowane jest złożoną, prawdopodobnie wrodzoną wadą wzroku.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Roszczenie powoda znajdowało oparcie w art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 roku, Nr 38, poz. 167 i 169), art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 grudnia 1950 r., ratyfikowanej przez Polskę w 1993 r. (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 ze zm.) oraz art. 40, 41 ust. 4 i 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wprowadzających zasady wynikające z tych aktów prawa międzynarodowego na grunt prawa polskiego, a także art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., normujących odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych.

Sąd I instancji uznał, że roszczenie uległo częściowemu przedawnieniu. Powód wniósł pozew 18 marca 2011 r. Jego roszczenie za okres od dnia 31 października 2007 r. do dnia 13 marca 2008 r., a więc za czas, w którym powód przebywał w Zakładzie Karnym w P., zgodnie z art. 442¹ § 1 k.c., uległo w całości przedawnieniu.

Odnosząc się do pobytu powoda w Zakładzie Karnym we W., Sąd Okręgowy stwierdził, że zarzut osadzenia w złych warunkach i przeludnionej celi nie był uzasadniony. Nie potwierdziły się zarzuty dotyczące przeludnienia cel, nieprawidłowo urządzonych kąpoków sanitarnych, niedostatecznego ogrzewania i wentylacji czy też występowania insektów przy równoczesnym braku reakcji na ten stan rzeczy administracji zakładu karnego.

W świetle sporządzonej na potrzeby postępowania opinii biegłego nie znalazł także potwierdzenia zarzut nieprawidłowej opieki medycznej w trakcie odbywania kary ani wpływ kary na pogorszenie stanu zdrowia.

Z tych względów powództwo oddalono.

O kosztach sądowych Sąd I instancji orzekł stosując art. 102 k.p.c. i mając na uwadze sytuację materialną i życiową powoda, który jest od wielu lat osadzony, a ze złożonego oświadczenia wynika brak majątku i dochodów. Sąd nie zdecydował się jednak na nieobciążanie powoda kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej dlatego też zasądził na rzecz Prokuraturii generalnej Skarbu Państwa kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu dla pełnomocnika strony powodowej Sąd Okręgowy orzekł na podstawie § 19 i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, przyznając pełnomocnikowi kwotę 4.428 zł (punkt 4 sentencji wyroku).

Powyższy wyrok apelacją zaskarżył powód w części oddalającej powództwo i zasądzającej od niego koszty zastępstwa procesowego Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

- błędne ustalenia faktyczne, co do krzywdy powoda poniesionej wskutek niezapewnienia mu godnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności,
- naruszenie art. 442¹ § 1 k.c. przez nieuzasadnione przyjęcie, że roszczenie powoda jest częściowo przedawnione,
- naruszenie art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji majątkowej powoda.

Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty objętej żądaniem pozwu i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od powoda zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa –Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest niezasadna.

Nie można podzielić podniesionego przez powoda zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., do czego, zgodnie z jego twierdzeniami, doszło w związku z nienależytą oceną dowodów, skutkującą błędnymi ustaleniami faktycznymi. Zarzut ten nie został w apelacji należycie sformułowany ani uargumentowany. W uzasadnieniu powyższego zarzutu, apelujący odwołał się wyłącznie do swoich twierdzeń procesowych, dotyczących warunków odbywania kary pozbawienia wolności, nie wskazując na czym, jego zdaniem, polega błędna ocena przeprowadzonych dowodów dokonana przez Sąd Okręgowy. Skarżący nie wskazał zwłaszcza, jakich ustaleń w zakresie powołanej tezy Sąd pierwszej instancji nie poczynił, choć pozwalały na to przedstawione dowody, ani też które ze wskazanych w uzasadnieniu faktów powód kwestionuje.

Jedyną okolicznością, która została przywołana przez powoda w uzasadnieniu apelacji, jest fakt przebywania w jednej celi z osobą zakaźnie chorą. Sąd Okręgowy ten fakt ustalił. Po pierwsze jednak, miał on miejsce w czasie, za który roszczenia powoda uległy przedawnieniu. Po drugie, nie sposób przyjąć, że sama okoliczność przebywania w jednej celi z osobą chorą zakaźnie, stanowi naruszenie jakiegokolwiek z dóbr osobistych uprawnionego. Bezsporne jest, że powód nie ucierpiał na zdrowiu w związku z tym faktem, zgodnie zaś z zeznaniami przesłuchanego w charakterze świadka współwięźnia zakażonego chorobą, do zarażenia mogło dojść wyłącznie w drodze kontaktu krwi, o czym współosadzeni zostali poinformowani. Ryzyko zakażenia było więc minimalne.

Na marginesie należy zaznaczyć, że w sprawie o naruszenie dóbr osobistych w związku z warunkami odbywania kary pozbawienia wolności, nie zachodzi odstępstwo od ogólnej reguły ciężaru dowodu przewidzianej dla spraw o ochronę dóbr osobistych w art. 6 i 24 k.c. Zgodnie z brzmieniem tych przepisów sam fakt naruszenia dobra osobistego powinien w procesie wykazać uprawniony. Ciężar wykazania, że ewentualne naruszenie mieściło się w granicach porządku prawnego, spoczywa natomiast na pozwanym. Stosowanie praktyki, w której od osoby pozbawionej wolności nie wymaga się, aby udokumentowała liczbę współwięźniów i powierzchnię celi, w której przebywała, nakładając ten obowiązek na pozwanego, nie oznacza, że również we wszelkich innych przypadkach podnoszonych przez osadzonego uchybień w zakresie warunków odbywania kary pozbawienia wolności, analogiczny obowiązek spoczywa na pozwanym.

Nie zasługiwał również na uwzględnienie zarzut apelacji, kwestionujący prawidłowość zastosowania art. 442¹ k.c., w związku z czym oddalono powództwo z uwagi na przedawnienie roszczenia. Wbrew bowiem twierdzeniom powoda, przepis ten nie łączy rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia z powzięciem świadomości bezprawności popełnionych czynów, ale z powzięciem wiadomości o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej wyrządzenia. Szkodą w okolicznościach niniejszej sprawy jest poczucie krzywdy, jakie powodowi towarzyszyło w trakcie odbywania kary w trudnych w jego ocenie warunkach. Świadomość tę miał on zatem już w chwili odbywania kary w ZK w P.. Był mu również już wówczas znany podmiot, który odpowiadał za zaistniały stan rzeczy, zatem znał osobę obowiązującą do naprawienia szkody. Powyższe stanowisko znajduje wsparcie w orzecznictwie, w którym podnosi się, że rozpoczęcie biegu przedawnienia jest niezależne od świadomości uprawnionego co do przysługującego mu roszczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2006 r., I CSK 176/05, LEX nr 191138).

W świetle powyższego również kształtowanie się linii orzecznictwa nie ma wpływu na bieg terminu przedawnienia. Nie można uznać, że dominująca i powszechnie przyjęta w danym okresie ocena roszczeń dokonywana przez sądy, stanowi przeszkodę do jego dochodzenia w rozumieniu art. 121 pkt 4 k.c.

W tym stanie rzeczy apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Zasadny był natomiast zarzut naruszenia przepisu art. 102 k.p.c. Trudna sytuacja majątkowa skazanego nie wyczerpuje sama w sobie przesłanek zastosowania art. 102 k.p.c., a przepis ten, z uwagi na swój szczególny charakter, nie może być wykładany rozszerzająco i wyklucza uogólnienia (zob. np.: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2011 r., V CZ 98/10, LEX nr 738404 i z dnia 27 czerwca 2012 r., IV CZ 29/12, LEX nr 1232476). Zasadą jest, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego

dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.). W niniejszej sprawie roszczenie powoda zostało jednak w części oddalone ze względu na jego przedawnienie. Powód nie mógł być pewien, że zarzut ten zostanie podniesiony w toku postępowania. Dlatego też Sąd Apelacyjny uznał, że celowe było zastosowanie powołanego przepisu i odstąpienie od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej, jednak wyłącznie przed Sadem pierwszej instancji. Składając apelację skarżący był już reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika i – świadomy braku dochodów i powstania ewentualnego zadłużenia – winien rozważyć szanse powodzenia skargi i konsekwencje ewentualnej przegranej.

Sąd Apelacyjny przyznał także od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu wynagrodzenie na rzecz adwokata reprezentującego powoda z urzędu na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. prawo o advokaturze (Dz. U. 2009, nr 146, poz. 1188 ze zm.), w wysokości ustalonej na podstawie § 11 ust. 1 pkt 25 w zw. § 13 ust. 1 pkt 2 i § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez

Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 2013, poz. 461 tj.).

/-/SSA Karol Ratajczak /-/SSA Małgorzata Gulczyńska /-/SSA Jacek Nowicki